

РЕЦЕНЗИЯ

от: проф. д-р Милен Иванов Балтов,

член на научното жури в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор” по професионално направление 3.8.

Икономика (Световно стопанство, международни икономически отношения и поведенческа икономика)

обявен за нуждите на ЦИУН към Бургаски свободен университет, в ДВ бр. 55 от 15.07.2022 г.

В изпълнение на Заповед № РД/176 от 7.09.2022 на Ректора на Бургаски свободен университет, за назначаване на Научно жури за избор на „Професор” съм определен за рецензент по конкурса.

Представената **документация** е в изискуем обем и отговаря на Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за развитие на академичния състав в БСУ.

В обявения конкурс е подал документи **един кандидат**, а именно **доц. д-р Диана Съботинова Младенова**.

1. Представяне на кандидатката за участие в конкурса

Доц. д-р Диана Съботинова Младенова е завършила средното си образование в Английска езикова гимназия – гр. Бургас, а през 1991 г. завършва „Социално-икономическо планиране“ в УНСС през 1991 г. и придобила образователно-квалификационната степен „магистър“. Във Факултета по обществени професии към УНСС през същата година получава квалификации по „Теория и практика на специализирания превод – английски език. Преводач-редактор на икономическа литература“ и „Икономическа журналистика“. Работи в издателство „Делфин-прес“ през периода 1992-1994 г.

През 2012 г. защитава успешно докторска дисертация. в Института за икономически изследвания при БАН.

Доц. д-р Диана Съботинова е хоноруван асистент от 1994 г. и щатен преподавател в БСУ от 2000 г. Изнася лекции и води семинарни занятия по дисциплините политическа икономия и икономикс, по късно по Световна икономика и по международна икономика преподавани в Университета. От 2015 г. тя е доцент. Доц. д-р Съботинова владее и ползва английски, руски и португалски език и е провела редица допълващи специализации по икономика и макроикономика в Белгия, Великобритания, Гърция, Унгария. От 2014 г. в продължение на два мандата доц. Съботинова е ръководител на Студентския център за кариера и развитие в БСУ. Намирам, че натрупания преподавателски опит е напълно достатъчен за придобиване на академичната длъжност професор.

2. Персонална характеристика, съответствие на законовите изисквания на кандидатката и количествени измерители

Доц. д-р Диана Съботинова Младенова работи на основен трудов договор в БСУ и е представила изискуемия **пълен комплект документи за участие в конкурса за академичната длъжност „професор”**,

На тази база, за кандидата може да се отсъди:

- Образователната и научна степен “доктор” е в същата научна област, в която е обявен конкурса;
- Има рецензирана самостоятелна монография по тематиката на конкурса;
- Представила е 18 научни публикации извън дисертационния труд и монография, 5 от които са в индексирани чуждестранни издания, които не повтарят представените за придобиване на образователната и научна степен „доктор” и са основно индексирани в световни бази данни;

- Наличие на публикуван самостоятелен учебник и учебно помагало и материали , вкл. електронни.
- Участвала е в множество научноизследователски и приложни проекти на национално и международно равнище, в т. ч и като ръководител на два проекта.

Може да се заключи, че по линия на *минималните изисквания и критерии и показатели на БСУ за оценка на учебната и изследователската работа* кандидатката надхвърля значително изискванията.

Група от показатели	Съдържание	Изискване	Изпълнение
А	Показател 1. Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор"	50	50
В	Показател 3. Хабилицационен труд – монография	100	100
Г	Сума от показателите от 4 до 10	200	360
Д	Сума от показателите от 11 до 13	100	110
Е	Сума от показателите от 14 до края	100	115
	Общо	550	735

Представените публикации освен 1 монография, включват 2 студии, 14 статии и научни доклада и 2 учебника учебни помагала, както и електронни учебни материали. Научните публикации на кандидатката са в авторитетни научни издания, в т. ч. 5 от тях са в чужди издания в Скопус или Уеб ъф сайънс. В справката за цитиранията са отбелязани 18 цитирания на публикации на кандидата, 1 от които са от автори в публикации индексирани в Скопус или Уеб ъф сайънс.. С документите по настоящия конкурс се удостоверява също, че кандидатката е участвала в 3 научноизследователски и приложни проекта,

които са с възложител международни и национални организации, а един на който е и ръководител в БСУ.

Освен всичко, посочено по-горе, у нас кандидатката се изявява с точните си попадения на научни теми, така и с компетентното им анализиране и ясно излагане на висок научен език. Притежава неоспорими организаторски способности, умее да работи високоефективно в екип. Известна е като **компетентен специалист, който се отличава с изключителна прецизност и научно достойнство.**

3. Качествена оценка по критериите и показателите за научно-изследователската дейност

По отношение на **монографичните издания** присъстват основно темите за *международното производство като динамично развиваща се форма на международни икономически отношения и проблемите, свързани с анализа на количествената и качествената еволюция на международното производство.* Друго основно направление в работата на кандидата е изследване на зависимостта „Открити са *трите мегатенденции, които водят до забавяне и трансформация на международното производство.* Към тези научни въпроси са насочени усилията на кандидата и те са предмет на изследване в преобладаваща част от представените материали: основния хабилитационен труд, публикациите в периодиката и представените доклади.

Авторът сериозно доразвива неокласически модели на растежа ш глобален план, като диференцира влиянието на очакваната трансформация на международното производство през следващите години, предизвикана от технологичните промени, които ще променят икономиката на международното производство. Акцентира върху трансформацията от взаимодействието между политиките, тенденциите към устойчивост и справянето с шока от пандемията и войната. Трансформацията може да поеме в много посоки, но е възможно да се предвидят няколко вероятни траектории на международното производство в бъдеще: решоринг, диверсификация, регионализация, репликация.

Кандидатът систематизира класификация на технологиите на новата индустриална революция: дигитализация, автоматизация и 3D печат. Очертани са профилите и архетипите на индустриите, технологиите, влияещи на международното производство, както и тенденциите в политика за устойчиво развитие и тяхното отражение. Предлага се метод за оценка на за индекса на транснационализация, чиято цел е да идентифицира и класира поведението на многонационалните предприятия, които имат най-голямо присъствие и операции в чужбина и са показателни за тенденциите в международното производство.

В няколко от индексираните статии се систематизират основните теоретични постановки в сферата на тенденциите в дигитализацията в България, правителствените програми за насърчаване на дигиталните технологии в бизнеса, практическите инструменти, които успешните местни фирми и филиалите на мултинационалните компании в България използват, за да се възползват от тези технологии и компаниите, които успешно усвояват дигиталните технологии в управлението на човешките ресурси. Анализира възприемането на ролите на половете в българския бизнес мениджмънт разкриват силни резултати относно равнопоставеността между половете и предполагат, че това явление служи като важен фактор в бизнес практиките и в икономиката като цяло. Представя се проучване и се потвърждава напредъка в равнопоставеността на ролите на жените и мъжете в България. А

Посочени са 1 учебник, 1 учебно помагало и електронни материали с характер на помагало. Те покриват от една страна лекционни курсове, като този по глобална икономика за студенти в бакалавърски и магистърски програми по икономически специалности. В допълнение, към всяка тема са добавени задачи и тестови въпроси, а в края на изложението са резюмирани базови зависимости, използвани в икономикса. От друга страна, подпомагат усвояването на лекционния материал, студентите се въвеждат в съответната тема чрез въпроси за затвърждаване на основните понятия, изрази и концепции.

Чрез многобройните си изяви, кандидатката фокусира вниманието на участниците в конференции върху съвременни проблеми, въпроси и направления на макроикономиката и динамиката в развитието. Тя като смело и отговорно защитава становището си. Навлиза в области, които са особено актуални като пазара на труда и връзката образование – реализация. Изследва процесите в глобализацията, приоритетни за страната, но подценяван от научна гл. т.

4. Съответствие с приносите в научните изследвания

Научните и научно-приложните приноси на кандидатката са с теоретичен и практико-приложен характер. **Научните приноси** са неоспорими и открити в следните теоретични и приложни насоки. Авторката систематизира теориите за международното производство – ограниченията на неокласическия подход, в рамките на който не е разработена последователна теория за международното производство; съвременните теории (където акцентът на анализа е поставен върху изучаването на фирмата, характеристиките на външния пазар или взаимодействието на фирмата и пазара); специално място е отделено на еkleктичната парадигма за международното производство (на предимствата на собствеността, местоположението и интернализацията). Проведено е изследване на българската култура и организационно лидерство, основано на прилагането на инструментите за изследване на глобалното лидерство и ефективността на организационното поведение (GLOBE). Разглеждането на възможностите за икономически растеж в малки, отворени икономики. Анализирани са данните за възприемането на ролята на половете в българския бизнес мениджмънт, които разкриват висока равнопоставеност между половете в България и предполагат, че това явление е важен фактор в бизнес практиките и в икономиката като цяло. Това позволява да се направят важни и значими с оглед на потенциала на икономически растеж изводи за дългосрочните перспективи пред българската икономика.

Практико-приложни приноси също са налице. Работата в областта на поведенческа икономика има за цел да обясни икономическото поведение и

неговите последици, като трансферира прозренията и заключенията от проведени лабораторни експерименти, от психологията и от други социални науки в икономиката. Систематизира историята, дебатите и методите на поведенческата икономика. Разработени са *учебници и публикации с учебно-методичен характер* за осигуряване на учебния процес и формирането на знания и умения по преподаваните дисциплини. Успешно се прилага от кандидатката казусния метод в обучението.

5. Бележки и препоръки

Въпреки сериозните си международни и национални изяви досега, включително и в творчеството на кандидатката е пожелателно да бъде още по-критично както към българската практика и глобализацията особено в сектора на услугите - ценно ще бъде да се изследват проблемите на пазара на труда (например аутсорсинга) и от гледна точка на териториалните процеси – имиграция и емиграция между районите за планиране, на областно ниво и на ниво индустриални зони.

Малко изследвана в България област, която заслужава вниманието на кандидатката е проучването на състоянието на предлагащите услуги за привличане на глобални инвестиции – обучителни организации, агенции за набиране на персонал, консултанти. Пожелавам на доц. Съботинова да работи активно с млади изследователи и докторанти, за да предава своя натрупан научен опит.

Направените критични бележки не са от такъв характер, че да оспорват приносите на кандидатката за академичната длъжност “професор”.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Доц. д-р Диана Съботинова Младенова в качеството ѝ на кандидат за академичната длъжност “професор”, отговаря на приетите национални минимални и препоръчителни на БСУ научни и наукометрични изисквания. Научната продукция на кандидатката съдържа резултати, представляващи

научни и научно-приложни приноси; насочена е към усъвършенстване на теорията и практиката; съдържа обобщения на резултати, получени чрез изследователска дейност. Учебно-преподавателската ѝ работа я представя като отличен университетски преподавател, а публикациите в престижни списания и изявите на национални и международни форуми са ѝ създали определен авторитет и име в научната общност.

Намирам достатъчни основания да предложи доц. д-р Диана Съботинова Младенова да бъде избрана на академичната длъжност „професор” в професионално направление 3.8. – Икономика (Световно стопанство, международни икономически отношения и поведенческа икономика), по конкурса, обявен за нуждите на ЦИУН към Бургаски свободен университет. Убеден съм, че заемането на академичната длъжност “професор” ще бъде заслужено и ще ѝ даде добри възможности за бъдещо научно творчество и изяви като преподавател, а на Университета качествен кадър с принос за управлението и просперитета му.

19.10.2022 г.

Рецензент, член на научното жури:

проф. д-р Милен Иванов Балтов